

Олег Селіванов,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри юстиції
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
Директор ТОВ «SLC»
ORCID: 0009-0008-6948-3211

DOI 10.32782/2306-9082/2024-54-4

УДК 342.9

Залучення експерта у виконавчому провадженні

Однією з основоположних засад, визначених у ст. 55 Конституції України, є право на захист своїх прав і свобод в суді. Виконавче провадження є невід'ємною складовою судового процесу, що забезпечує реалізацію рішень через примусове виконання та є завершальною стадією судового розгляду, відповідно до ст. 1 Закону України «Про виконавче провадження». Ефективність цього процесу значною мірою залежить від правильного застосування норм законодавства виконавцями, як приватними так і державними, а також від професійної діяльності експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності, які виконують специфічні функції в межах виконавчого провадження. Дослідження проведено з використанням комплексного підходу, який включає аналіз законодавчих актів, що регулюють виконавче провадження в Україні, зокрема закону «Про виконавче провадження», Цивільно процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших нормативно-правових актів. Застосовано порівняльний аналіз ролей

та функцій експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності в різних етапах судового та виконавчого процесів. У рамках методології також використано аналітичний підхід для виявлення нормативно-правових колізій, які можуть порушувати конституційні та цивільні права громадян і юридичних осіб. Використано методи теоретичного узагальнення та системного аналізу для формулювання висновків та рекомендацій. Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у процесі виконання судових рішень в Україні, зокрема в частині, що стосується діяльності експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності у виконавчому провадженні. Дослідження здійснено на основі міждисциплінарного підходу, що поєднує правовий аналіз із практичними аспектами діяльності учасників виконавчого процесу. Основна увага приділяється співвідношенню теоретичних засад із практичним застосуванням законодавчих норм у реальних умовах, особливо в контексті обмежень воєнного стану. Порівняльний аналіз використовується для вивчення змін

у законодавстві, а також для оцінки їх впливу на процес виконання судових рішень та захист прав сторін виконавчого провадження. Ця методологія дозволяє комплексно оцінити ефективність чинного законодавства та розробити пропозиції щодо його вдосконалення.

Статтею 20 ЗУ «Про виконавче провадження» визначено коло осіб, що є учасниками виконавчого провадження. Експерт у виконавчому провадженні є особою, яка має спеціальні знання у певній галузі та залучається для проведення дослідження, що вимагає спеціальних знань. Основним завданням експерта є підготовка експертного висновку, який слугує основою для прийняття рішень у виконавчому провадженні. Спеціаліст, на відміну від експерта, не складає висновків, але надає консультації та іншу технічну допомогу при здійсненні виконавчих дій. Його функції можуть включати підготовку технічних умов, проведення обстежень та інших процедур, що вимагають спеціальних знань. Суб'єкт оціночної діяльності є юридичною або фізичною особою, що має відповідні ліцензії та сертифікати для здійснення оцінки майна. У виконавчому провадженні вони відповідають за оцінку вартості майна, що підлягає продажу або іншому розпорядженню в рамках виконання судового рішення. На етапі судового розгляду експерти та спеціалісти залучаються для підготовки доказової бази, що використовується судом для винесення рішення. Так, відповідно до статті 103 ЦПК України, суд призначає експертизу для надання відповіді на питання, що потребують спеціальних знань у певній галузі, іншій ніж право, визначаючи чіткі межі таких питань. Важливо зауважити, що експерти не можуть вийти за рамки таких питань, навіть у разі не точного формулювання. Їхні функції на цьому етапі спрямовані на встановлення фактичних обставин справи, що

мають значення для правильного застосування норм права. У виконавчому провадженні функції експерта та спеціаліста трансформуються відповідно до потреб виконання судового рішення. Основна відмінність полягає в тому, що на етапі виконання вони працюють уже з визначеними судом обставинами і виконують завдання, що спрямовані на реалізацію судового рішення. Суб'єкти оціночної діяльності, які також можуть бути залучені під час судового розгляду, у виконавчому провадженні виконують ключову роль у визначенні вартості майна боржника, що є важливим для виконання судових рішень, особливо у справах щодо майнових спорів.

Головна відмінність у ролі експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності між судовим і виконавчим провадженням полягає у спрямованості їхніх дій. Якщо в судовому процесі основна увага приділяється встановленню істини, то у виконавчому процесі – ефективній реалізації вже встановлених судом рішень. Ця різниця визначає специфіку завдань і обов'язків кожного з учасників у виконавчому провадженні.

Експерти відіграють ключову роль у випадках, коли виконання судового рішення вимагає спеціальних знань, наприклад, при оцінці складного майна або у випадках, пов'язаних із встановленням специфічних обставин. Їхні висновки безпосередньо впливають на те, як саме буде виконано судове рішення. Практика показує, що якість експертного висновку може значно прискорити або, навпаки, затримати процес виконання. Спеціалісти надають необхідну технічну підтримку виконавцям, допомагаючи реалізувати судові рішення у відповідності до законодавства. Наприклад, вони можуть здійснювати технічний огляд майна, підготовку технічної документації або консультувати з питань, що стосуються спеціалізованих технічних аспектів виконання. Їхня участь забезпечує

належну реалізацію судового рішення, мінімізуючи ризики помилок або неправильного тлумачення законодавства. Суб'єкти оціночної діяльності мають критичне значення у випадках, коли необхідно визначити вартість майна боржника для подальшої його реалізації або іншого розпорядження. Їхня оцінка впливає на визначення суми, яку можна стягнути з боржника, та на ефективність подальшого виконавчого процесу. Водночас, результати оцінки можуть викликати спори між сторонами, якщо вони не відповідають ринковій вартості, що може затримувати процес виконання. Аналіз практичних кейсів показує, що функції експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності на різних етапах судового та виконавчого провадження часто взаємодоповнюють одна одну. Наприклад, експертні висновки, зроблені під час судового розгляду, можуть бути використані як основа для подальших дій у виконавчому провадженні. Водночас, оцінка майна, проведена суб'єктом оціночної діяльності, може вимагати додаткового підтвердження через суд, якщо виникають спори щодо її правильності. Також важливим є той факт, що судовий процес в Україні може проходити протягом значного проміжку часу, зважаючи на повільний темп сучасного судочинства. Цей факт може суттєво вплинути на умови ринку, насамперед попит, що визначає фактичну вартість того чи іншого майна, що є предметом спору, заставою або просто власністю боржника, на яку накладено арешт.

Існують випадки, коли невірне або непрофесійне виконання функцій експертами, спеціалістами або суб'єктами оціночної діяльності призвело до затримок у виконанні судових рішень. Наприклад, некоректна оцінка вартості майна або неправильне трактування технічних умов могли стати причиною подальших судових спорів, що затягували виконання рішень на певний час. Ці випадки підкреслюють

важливість належної кваліфікації та професійної відповідальності учасників виконавчого провадження. Постає логічне питання, про необхідність автоматизації та цифровізації механізму надання послуг з експертної оцінки, створення звітів, формування єдиної методологічної формули та підвищення прозорості діяльності експертів, що буде мати виключно позитивні наслідки для сторін та учасників виконавчого провадження.

Захист прав та інтересів сторін у виконавчому процесі є однією з основних функцій правової системи. Ефективність цього захисту залежить від низки факторів, включаючи наявність та дієвість судових і позасудових механізмів контролю за виконанням судових рішень. Судовий контроль над виконавчим провадженням є важливим механізмом, який забезпечує захист прав як боржника, так і стягувача. Статтею 74 ЗУ «Про виконавче провадження» передбачено порядок оскарження рішень і дій державного чи приватного виконавця, а саме визначено судові органи, до яких мають право звернутись сторони та учасники виконавчого провадження. Такими органами є суд, який видав виконавчий документ, а в певних випадках адміністративний суд, коли справа стосується постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, постанов приватного виконавця про стягнення основної винагороди, витрат виконавчого провадження та штрафів. Важливо відмітити, що як вже зазначалось, експерт, як учасник виконавчого провадження, чия винагорода за діяльність безперечно є витратами виконавчого провадження, входить до кола осіб, що мають право звернутись до адміністративного суду. Суд може втручатися у виконавчий процес на різних його етапах, вирішуючи спори щодо правомірності дій виконавця або визначаючи законність оцінки майна.

Позасудовий контроль включає такі механізми, як нагляд за діяльністю виконавців з боку державних органів, професійних асоціацій та інших установ, що мають відповідні повноваження. Цей обов'язок покладено на Міністерство юстиції України, яке, відповідно до ст. 12 ЗУ «Про органи та осіб що здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів», має органи примусового виконання рішень, відповідні структурні підрозділи та систему підпорядкування державних службовців, і згідно з ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про органи та осіб що здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» формує та реалізує державну правову політику у сфері організації примусового виконання рішень. У статті 39 ЗУ «Про органи та осіб що здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» також визначається, що у частині контролю за діяльністю приватних виконавців утворюється дисциплінарна комісія приватних виконавців при Міністерстві юстиції України.

Позасудовий вид контролю сприяє запобіганню зловживань з боку виконавців та забезпеченню прозорості процесу виконання судових рішень, а головною позитивною стороною такого захисту, безперечно є оперативність, що може бути критичною на певних стадіях виконавчого провадження. Сам механізм такого контролю визначений в наказах Міністерства юстиції України № 3004/5 та № 3284/5. Науковці, такі як Шишка Р.Б. у своїй монографії «Виконавче провадження в Україні: проблеми теорії та практики» (Юрінком Інтер, 2019) [5], підкреслюють важливість цього виду контролю, зазначаючи, що він має значний вплив на забезпечення дотримання законності у виконавчому процесі. Проте треба зауважити, що після змін 2016 року, ч. 3 ст. 74 ЗУ «Про виконавче провадження», боржника було позбавлено

права звертатись до керівників відділів Міністерства юстиції зі скаргами на дії чи бездіяльність виконавців. Імовірно, що законодавець мав на меті позбавлення боржника можливості затягувати процес примусового виконання, зважаючи що такий інструмент може значно затягнути сам процес, шляхом оскарження будь яких дій виконавця боржником, без належних на те підстав. Проте, постає питання, чи не обмежує така норма конституційні права особи, шляхом зведення можливостей боржника до звернень у порядку ЗУ «Про звернення громадян» до контролюючого органу?

Воєнний стан, безперечно, також впливає на процес оскарження дій виконавця, і є важливим фактором формування юридичної практики сьогодення. Наприклад, строки на оскарження можуть бути продовжені або зупинені відповідно до умов воєнного стану, що зазначено в законодавчих актах, таких як Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Це дає можливість сторонам більш гнучко реагувати на дії виконавця, але водночас може призвести до затримок у виконанні рішень. Усі ці особливості підкреслюють важливість адаптації законодавства що регулює перебіг виконавчого провадження до умов воєнного часу, забезпечуючи баланс між захистом прав сторін і підтриманням стабільності та правопорядку в країні.

Відповідальність експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності за свої дії є критичним фактором, який впливає на строки та ефективність виконання судових рішень. Неналежне виконання їхніх обов'язків може призводити до затримок у виконанні рішень, що, у свою чергу, порушує права стягувача та може створити додаткові фінансові втрати для всіх сторін виконавчого провадження. Наприклад, ухвала Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 15 квітня 2020 року № 755/1093/18 розглядає

випадок, коли помилки в оцінці майна призвели до затримки виконання судового рішення на значний термін. Законодавство України, зокрема ЗУ “Про виконавче провадження” та ЗУ “Про оціночну діяльність в Україні”, передбачає як адміністративну, так і кримінальну відповідальність для учасників виконавчого процесу, які вчинили порушення. Головною проблемою, яку спричиняють порушення з боку експерта чи спеціаліста, звісно є виникнення підстав для подальшого оскарження і скасування всіх дій, спрямованих виконавцем на примусову реалізацію майна боржника.

Незважаючи на наявність правових механізмів захисту прав сторін у виконавчому процесі, на практиці існують проблеми, що перешкоджають ефективному виконанню судових рішень. До таких проблем можна віднести складність та тривалість процедури оскарження дій виконавця, відсутність належного контролю за діяльністю суб’єктів оціночної діяльності, а також недосконалість нормативно-правової бази щодо відповідальності учасників виконавчого процесу. Як зазначено у статті Нагорної І.Р. «Реформування виконавчого провадження в Україні: теоретичні та практичні аспекти» (журнал «Право України», № 7, 2021) [6], вдосконалення правового регулювання є ключовим для вирішення цих проблем.

Законодавчі зміни, внесені до Закону України «Про виконавче провадження», зокрема до статті 57, суттєво вплинули на процедуру оцінки майна у виконавчому провадженні. Раніше звіт про оцінку майна складався виключно суб’єктом оціночної діяльності і використовувався як основа для реалізації майна боржника. Однак після змін до закону, було введено нове поняття – **рецензія** на звіт про оцінку, яку можуть вимагати як виконавець, так і зацікавлені особи. Ця нова вимога має на меті підвищити

об’єктивність оцінки та мінімізувати ризики маніпуляцій з боку сторін процесу. У разі незгоди з рецензією, сторони мають право оскаржити її до суду, що посилює механізми захисту прав сторін виконавчого провадження.

Судова практика показує, що питання оскарження оцінки майна та рецензій є досить популярною, особливо коли йдеться про значні активи або складне у визначенні вартості майно. Наприклад, у справі № 755/1093/18 Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду розглядав питання оскарження звіту про оцінку, де було встановлено, що оцінка значно відрізнялась від ринкової вартості, не дивлячись на той факт, що експертом було дотримано процедури та критеріїв проведення оцінки та складання звіту [4].

Внесені зміни до законодавства також впливають на строки виконання судових рішень, оскільки процедура рецензування може додатково затримати процес. Водночас, це забезпечує більш точну та справедливу оцінку, що є важливим для захисту прав як боржника, так і стягувача.

Таким чином, законодавчі зміни та відповідна судова практика показують, що рецензія на оцінку майна стала важливим інструментом у забезпеченні об’єктивності та справедливості у виконавчому провадженні. Однак, необхідні подальші вдосконалення для зменшення можливих затримок та спірних ситуацій.

Воєнний стан в Україні значно вплинув на процес виконавчого провадження, особливо в частині оцінки та відчуження майна. Зміни в законодавстві, прийняті в цей період, мають на меті забезпечити стабільність та безпеку правовідносин, але також створюють додаткові виклики для сторін виконавчого провадження. У період воєнного стану введено низку законодавчих обмежень, які безпосередньо впливають на вартість нерухомого майна та процес його оцінки. Зокрема,

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» надає державі можливість встановлювати особливі умови для регулювання відносин, пов'язаних із нерухомістю. Постанова Кабінету Міністрів України № 480 від 19 квітня 2022 року, яка відновлює державну реєстрацію прав на нерухоме майно, вводить додаткові обмеження на нотаріальні дії, що стосуються нерухомості. Цей механізм запроваджено з метою попередження шахрайських схем та забезпечення захисту економічних інтересів держави та громадян.

Згідно з Законом України «Про оціночну діяльність», експерти мають враховувати специфічні умови, зокрема, якщо нерухомість розташована у зоні бойових дій або прифронтовій зоні. Це може зробити оцінку майна значно ускладненою або взагалі неможливою, що створює правову невизначеність і може призвести до подальших судових спорів. Наприклад, у практиці Верховного Суду неодноразово розглядалися випадки, де оцінка нерухомості в умовах воєнного стану була предметом судового розгляду. Зокрема, в таких справах часто вирішується питання про відповідність оцінки реальним ринковим умовам та правомірність дій виконавця. Судова практика показує, що в умовах воєнного стану суди приділяють особливу увагу дотриманню прав сторін виконавчого провадження.

Необхідність чіткого визначення ролі експертів у виконавчому провадженні. Аналіз показує, що експерти відіграють ключову роль у забезпеченні справедливого виконання судових рішень. Проте відсутність чітких інструкцій та єдиної методології може призводити до різних трактувань і, як наслідок, до конфліктів та затримок у виконавчому процесі.

Удосконалення механізму рецензування. Введення рецензії на звіти про оцінку майна є важливим кроком для підвищення об'єктивності оцінки.

Однак, цей механізм все ще потребує доопрацювання, оскільки процедура рецензування може затягувати процес виконання рішень. Важливо забезпечити баланс між об'єктивністю та ефективністю.

Судовий контроль та оскарження. Судовий контроль залишається важливим інструментом захисту прав сторін виконавчого провадження. В умовах воєнного стану судова практика набуває особливого значення, оскільки суди вирішують спори, пов'язані з оцінкою майна у складних умовах. Проте необхідно вдосконалити законодавчі механізми, які дозволять прискорити процедури оскарження та зменшити навантаження на суди.

Особливості виконавчого провадження у воєнний час. Воєнний стан створює додаткові виклики для виконавчого провадження, особливо щодо оцінки та відчуження нерухомого майна. Законодавчі обмеження, введені у зв'язку з воєнним станом, мають бути доповнені чіткими процедурами, які враховують специфіку виконання рішень у таких умовах.

Пропозиції:

Створення єдиної методологічної бази для експертної діяльності. Необхідно розробити і впровадити єдині стандарти для проведення оцінки майна у виконавчому провадженні, які будуть враховувати всі можливі фактори, зокрема, економічні зміни та особливості регіонів, де ведуться бойові дії. Це допоможе уникнути неоднозначностей та конфліктів під час виконання рішень.

Автоматизація та цифровізація процесів. Важливо впровадити цифрові інструменти для моніторингу та управління виконавчим провадженням, включаючи автоматизацію процесу рецензування звітів про оцінку майна. Це підвищить прозорість процесу та зменшить можливість зловживань.

Покращення законодавчої бази щодо рецензування. Необхідно допрацювати законодавчі норми, що регулюють

процедуру рецензування, включаючи чіткі строки, критерії оцінки якості рецензії та механізми відповідальності за неправомірні дії під час її проведення. Імовірно є створення реєстру науково-дослідних установ з певним критерієм оцінювання, які будуть наділені правом на участь у процесі рецензування.

Розширення можливостей позасудового контролю. Позасудовий контроль повинен мати більше повноважень для оперативного вирішення спорів у виконавчому провадженні. Це може включати розширення ролі дисциплінарних комісій та органів Міністерства юстиції України у контролі за діяльністю експертів та виконавців. воєнного часу. Автоматизація, цифровізація та вдосконалення законодавчої бази є ключовими кроками на цьому шляху.

Адаптація законодавства до умов воєнного стану. Потрібно розробити спеціальні законодавчі акти або доповнення до існуючих законів, які б регулювали виконавче провадження в умовах воєнного стану, зокрема, щодо оцінки майна у зонах бойових дій. Також необхідно передбачити механізми компенсації або захисту для сторін, чиє майно постраждало через воєнні дії і є предметом спору або об'єктом на який зметається стягнення.

Запропоновані зміни сприятимуть підвищенню ефективності виконавчого провадження в Україні, забезпеченню справедливості та захисту прав усіх сторін процесу, особливо в умовах

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про виконавче провадження». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
2. Постанова Кабінету Міністрів України № 480 від 19 квітня 2022 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-polozhennya-pro-poryadok-vedennya-derzhavnogo-reyestru-r-kvk110822>
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
4. Верховний Суд України. Ухвала Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 15 квітня 2020 року № 755/1093/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88744195>
5. Шишка Р. Б. Виконавче провадження в Україні: проблеми теорії та практики. Юрінком Інтер, 2019. 320 с.
6. Нагорна І. Р. Реформування виконавчого провадження в Україні: теоретичні та практичні аспекти. *Право України*. 2021. № 7. С. 12–23.
7. Закон України «Про оціночну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
8. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
9. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

Селіванов О. А. Залучення експерта у виконавчому провадженні

У статті детально аналізується теоретична та практична складова функцій експерта, спеціаліста, а також суб'єкта оціночної діяльності-суб'єкта господарювання під час здійснення провадження виконавчих дій. Вивчаються не тільки їхні функції, а й розкриваються аспекти їхніх ролей, завдань та повноважень, з особливою увагою до порівняння цих аспектів з аналогічними функціями та завданнями на етапі розгляду судової справи до моменту винесення остаточного рішення судом. Визначаються ключові відмінності, що дозволяють краще зрозуміти унікальні особливості кожного з цих суб'єктів у контексті виконавчого провадження. Крім того, стаття містить ґрунтовне дослідження

питань, пов'язаних із вдосконаленням механізму захисту прав та законних інтересів сторін виконавчого процесу. Особливий акцент зроблено на вдосконаленні засобів судового та позасудового контролю, що є критичним для забезпечення ефективності та справедливості виконавчого провадження. Аналізується також вплив таких механізмів на якість виконання судових рішень, зокрема, з точки зору зменшення строків виконання та підвищення ефективності виконавчих дій. У статті піднімається питання відповідальності експертів, спеціалістів та суб'єктів оціночної діяльності за дії або бездіяльність, що, незалежно від наявності наміру, можуть впливати на строки та ефективність виконання судових рішень на території України. Розглядаються юридичні наслідки таких дій у контексті цивільних та господарських справ, що становить значний інтерес для юридичної спільноти та практикуючих фахівців у галузі виконавчого провадження. Особливу увагу приділено порівняльному аналізу законодавчих змін, які регулюють діяльність учасників виконавчого процесу. Визначаються основні тенденції у законодавстві та їх вплив на правозастосовчу практику. Автором окреслюється межа прав сторін виконавчого провадження, що мають на меті врегулювання спорів та визначення ціни майна боржника. Okремо розглядається можливість вирішення таких питань без залучення інших учасників виконавчого процесу, що викликає численні правові питання. У статті виділяються певні нормативно-правові колізії, що можуть призвести до порушення як конституційних, так і цивільних прав громадян та юридичних осіб. Автор аналізує природу таких колізій, розглядає їхні причини та наслідки, а також пропонує можливі шляхи їх подолання на законодавчому рівні. Розглядається також вплив цих колізій на загальну ефективність виконавчого провадження та на дотримання прав і свобод учасників процесу. Завершує статтю науковий та практичний аналіз діючого законодавства з урахуванням специфіки обмежень і правових норм, які діють під час воєнного стану. Автор розглядає питання адаптації законодавчих норм до умов воєнного часу, що має важливе значення для забезпечення належного функціонування системи виконавчого провадження в умовах збройного конфлікту. Досліджуються особливості правозастосування в таких умовах, зокрема, з огляду на забезпечення правопорядку та захисту національних інтересів. На основі проведеного аналізу формулюються рекомендації щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування з метою підвищення ефективності виконавчого провадження в умовах воєнного стану.

Ключові слова: виконавчий процес, виконавче провадження, примусове виконання, приватний виконавець, державний виконавець, експерт, спеціаліст, суб'єкт оціночної діяльності-суб'єкт господарювання, судовий контроль.

Selivanov O. Involvement of an Expert in Enforcement Proceedings

The article provides a detailed analysis of the theoretical and practical aspects of the functions of experts, specialists, and subjects of valuation activity-business entities during the execution of enforcement actions. It examines not only their functions but also delves into the roles, tasks, and powers with a particular focus on comparing these aspects with analogous functions and tasks during the stage of court case consideration until the final decision is rendered. The key differences that allow a better understanding of the unique characteristics of each of these entities in the context of enforcement proceedings are identified. Furthermore, the article includes a thorough investigation of issues related to improving the mechanism for protecting the rights and legitimate interests of the parties involved in the enforcement process. Special attention is given to the enhancement of judicial and extrajudicial control mechanisms, which are critical for ensuring the efficiency and fairness of enforcement proceedings. The impact of these mechanisms on the quality of judgment enforcement, particularly in terms of reducing execution timelines and increasing the effectiveness of enforcement actions, is also analyzed. The article raises the issue of the responsibility of experts, specialists, and subjects of valuation activity for actions or inactions that, regardless of intent, may affect the timelines and effectiveness of judgment enforcement within the territory of Ukraine. The legal consequences of such actions are examined in the context of civil and commercial cases, which

is of significant interest to the legal community and practitioners in the field of enforcement proceedings. Particular attention is paid to the comparative analysis of legislative changes that regulate the activities of participants in the enforcement process. The main trends in legislation and their impact on legal practice are identified. The author outlines the boundaries of the rights of the parties to enforcement proceedings, aiming at dispute resolution and determining the value of the debtor's property. The possibility of resolving such issues without involving other participants in the enforcement process, which raises numerous legal questions, is separately examined. The article highlights certain normative and legal conflicts that may lead to violations of both constitutional and civil rights of citizens and legal entities. The author analyzes the nature of such conflicts, examines their causes and consequences, and proposes possible ways to overcome them at the legislative level. The impact of these conflicts on the overall effectiveness of enforcement proceedings and the protection of the rights and freedoms of the participants in the process is also considered. The article concludes with a scientific and practical analysis of the current legislation, taking into account the specific limitations and legal norms that apply during martial law. The author considers the issue of adapting legislative norms to the conditions of wartime, which is of great importance for ensuring the proper functioning of the enforcement system in the context of armed conflict. The peculiarities of law enforcement in such conditions are studied, particularly regarding maintaining law and order and protecting national interests. Based on the analysis conducted, recommendations are formulated for improving legislation and the practice of its application to increase the efficiency of enforcement proceedings under martial law conditions.

Key words: enforcement process, enforcement proceedings, compulsory execution, private executor, state executor, expert, specialist, valuation entity (business entity), judicial control.